

Nationaløkonomisk Forening.

Kooperationen.

I et privat Møde, som Foreningen afholdt d. 23. Marts, holdt Hr. cand. mag. & polit. **Harald Westergaard** et Foredrag over Kooperationen og dens Fremtidsudsigter. (Jfr. Nationaløkonomisk Tidsskrifts forrige Hefte S. 193 fg.). Til Foredraget knyttede der sig en Diskussion mellem flere af de tilstedeværende Medlemmer.

Kjøbenhavns Befolknings- og Beboelsesforhold.

I Foreningens Møde d 27. April holdt Lederen af Magistratens statistiske Arbejder, Hr. cand. polit. **Rubin** et Foredrag over Kjøbenhavns Befolknings- og Beboelsesforhold, der ovenfor S. 257 fg. findes meddelt. Den Diskussion, der knyttede sig til dette Foredrag, aabnedes af

Etatsraad Nationalbankdirektor **Levy**, som sammenlignede Beboelsesforholdene i Kjøbenhavn med dem i Paris, hvor de i det Hele vare heldigere for Arbejderklassen end hos os. Hos os søgte Folk ofte at skaffe sig noget bedre Lejligheder ved at tage Logerende. Det høje Tal paa smaa og daarlige Lejligheder gav en Antydning af, at Kjøbenhavn i Henseende til at skaffe Erhverv for Arbejderne var en temmelig uheldigt stillet By; dobbelt uheldig var derfor den store Indvandring, især da Byens Udvidelse vanskeligjordes ved det ringe Opland. Af det store Antal ugifte Kvinder var en betydelig Del Tyende (16,000), der maatte

drages fra Tallet paa dem, der ere uden Forsørgere. Det kunde ikke nægtes, at der maatte være stor Opfordring til at forsøge Reformer gennemførte, hvorved det blev lettere for Kvinderne at forsørge sig selv.

Cand. **Rubin** fremhævede, at der mellem Kvinderne paa over 35 Aar neppe var ret mange Tjenestetynder.

Professor **W. Scharling** ydede Indlederen Anerkjendelse for den Omsigt, hvorved han havde bearbejdet Folketællingsmaterialet. Ligeoverfor Indlederens Bemærkninger om Tallet paa ugifte Kvinder over 35 Aar bemærkede han, at det store Tal ganske vist var meget slaaende, men at dog langt fra alle ugifte Kvinder over 35 Aar vare henviste til at forsørge sig selv. Imidlertid vilde Bestræbelser for at skaffe de ugifte Kvinder lettere Adgang til Erhverv være meget berettigede, for saa vidt de ikke tilsigtede en Uddannelse for Kvinderne af ganske samme Natur som Mændenes. Det vilde være af Interesse at faa oplyst, hvor mange der levede pr. 100 Kv. Alen Grund, ikke blot pr. 100 Kv. Al. Etagerum. Uden videre at regne Indtægten til et Beløb, der var sex Gange større end Huslejen, gik ikke an; der var her store Forskjelligheder tilstede. Adgangen til Erhverv for Arbejdere var neppe saa slet i Kjøbenhavn, og naar der fandtes saa mange smaa og daarligere Lejligheder, kunde Grunden tildels ligge deri, at Folk hertillands ofte ikke satte saa megen Pris paa gode Boliger som paa at anvende Penge til andre Øjemed.

Professor **Falbe Hansen**, der ogsaa ydede Indlederen sin Anerkjendelse, spurgte, om der ved Opgivelsen af Tallet paa ugifte Kvinder, der maatte forsørge sig selv, var taget Hensyn til Tallet paa dem, som levede i Konkubinatsforhold. Der maatte ogsaa tages Hensyn til, at ikke saa faa ældre Piger med lidt Formue flyttede til Kjøbenhavn for at leve der i eller uden Familie; alene i det Sogn, hvor Taleren boede, Frederiksberg, boede der omtrent 100 pensionerede Præster. Det var glædeligt, at der toges fat paa at skaffe Oplysning om Huslejens Størrelse; man burde gaa videre i den Retning, og ønskeligt vilde det være, om Oplysning-

erne om Beboelsesforholdene blev offentliggjorte saa detaljerede som muligt. Tallet paa Ubemidlede var jo ganske vist overordenligt stort; men det havde dog ikke overrasket Taleren ved sin Størrelse; han havde snarere frygtet et endnu større Tal; andre Steder var det neppe bedre end her. I denne store Masses Tilstedeværelse havde man Forklaringen paa flere sociale Fænomener, Toldsatserne, de mindre Handlendes Fortjeneste osv. Den uforholdsmæssigt store uformuende Masse af Befolkningen voxede stadigt, og hvad der kunde gøres for denne store Masse var en af de vigtigste Samfundsopgaver. Netop derved, at det af Indlederen bearbejdede Materiale henlede Opmærksomheden paa dette Punkt, havde det en særlig Interesse.

Etatsraad **Levy** anførte som endnu en Grund til den høje Husleje for de smaa Lejligheder den Maade, hvorpaa de Bygninger, hvori disse Lejligheder fandtes, var bleven til. Disse Bygninger i Fattigkvartererne opførtes i Reglen af Personer, der selv ikke ejede en Skilling, men som i dyre Domme skaffede sig Pengene ved Mellemmænd, hvorved Bygningerne blev meget dyrere, og Huslejen saa meget større, for at de kunde forrente sig.

Grosserer **Meyer A. Levy** og Etatsraad **Levy** vexlede nogle Bemærkninger om, hvorledes Kommunikationsmidlerne i Paris gjorde det lettere for Arbejdere at vælge sig ordentlige Boliger.

Admiral **Bille** ankede alvorligt over de ny Boligers slette Indretning, særlig med Hensyn til Pige kamre. Man fremmede megen Umoralitet ved at indrette Forholdene saaledes, at Pigen om Natten blev jaget ud af Huset. Her var der et Forhold, der i høj Grad trængte til Reform.

Cand. **Rubin** takkede for den Interesse og den Anerkjendelse, hans Arbejde havde fundet; han havde dog kun gjort sin Pligt, naar han efter bedste Evne havde bearbejdet Folketællingsmaterialet. Med Hensyn til Professor **Falbe Hansens** Spørgsmaal om Konkubinatsforholdene ytrede han, at vistnok en ikke ringe Del af dem, der opførtes som gifte, ikke vare det. Der var saaledes vistnok snarere

angivet for mange end for faa gifte. Undertiden fandt man, at et Par havde opgivet sig som gifte, og at Nabokonen eller en Anden havde tilføjet: Det er ikke sandt, de ere ikke gifte. Man havde ogsaa fundet Bemærkninger som: «Skal giftes om otte Dage», eller lignende. Naar der var blevet anført, at de uheldige Byggeforsøge kunde have virket med til at bestemme Huslejens Højde, troede han, at Huslejen mere bestemtes af Efterspørgslen.

Folketingsmand **J. Hage** dvælede ved Byggesvindelen og mente, at Kommunen, der havde faaet saa store Arealer, f. Ex. Voldkvarteret, til en saa overmaade billig Pris, burde have gjort noget for at sikre en god Bebyggelse her. Kommunen burde have sikret sig, at solide Haandværkere, ikke uvederhæftige Straamænd, havde besørget Opførelsen af de ny Bygninger. Man burde dog haabe, at der vilde blive gjort noget for at sikre en bedre Bebyggelse af de ny Kvarterer, hvorpaa der i en nærmere eller fjernere Fremtid skulde tages fat.

Etatsraad **Levy** fremhævede Betydningen af, om der kunde dannes et stort Aktieselskab med 5 à 6 Mill. i Kapital, med det Formaal at bygge gode Boliger uden at se paa den størst mulige Fordel, men mod en rimelig Rente. Herved vilde meget kunne naas, hvad man havde set andre Steder, f. Ex. i Paris.

Folketingsmand **J. Hage** saa mere tvivlende paa disse halvfilanthropiske Selskaber.

Bankkasserer **Bing** kritiserede nogle af de fremkomne Udtalelser om Byggesvindlen og dens Indflydelse paa Huslejens Størrelse. Det kunde interessere ham at kjende de Midler, ved Hjælp af hvilke Prof. Falbe Hansen vilde hjælpe paa Samfundets store fattige Masse. Han ønskede, at der fremskaffedes nøjagtige Oplysninger om den mindre Haandværkers Stilling og Levevis i ældre Tider og nu, for at Spørgsmaalet om Frem- eller Tilbagegangen derigjennem kunde afgjøres.

Prof. **Falbe Hansen**, der havde ledet Forhandlingerne, afsluttede nu Diskussionen, idet han meddelte, at dette

Møde vilde være det sidste i denne Sæson. Der var i den forløbne Vinter blevet holdt interessante Foredrag om Burmeister & Wains Forsorgelseskasse (Etatsraad Levy), vestindiske Forhold (Overdommer Rosenstand), Beskatningsreformen og Kompensationspolitiken (Prof. Scharling), Kooperationen (cand. mag. & polit. Westergaard) og nu Kjøbenhavns Befolknings- og Beboelsesforhold. Han haabede, at næste Vinter vilde bringe et ligesaa tilfredsstillende Resultat, og opfordrede de Medlemmer, der maatte være villige til at holde Foredrag eller indlede Diskussioner, til derom at give Bestyrelsen Meddelelse.